

АНОТАЦІЯ

Мединська А. В. Професійний розвиток вчителів іноземних мов в системі післядипломної освіти Франції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2020.

Дослідження присвячене цілісному порівняльно-педагогічному аналізу професійного розвитку вчителів іноземних мов в системі післядипломної освіти Франції.

У дисертації здійснено аналіз науково-педагогічної та нормативно-правової літератури з досліджуваної теми; уточнено основний категоріально-поняттєвий апарат; простежено генезу та визначено сучасні моделі післядипломної педагогічної освіти Франції; науково обґрунтовано особливості організації і змісту професійного розвитку вчителів іноземних мов у Франції; на основі порівняльно-педагогічного аналізу окреслено можливості імплементації конструктивних ідей французького досвіду для удосконалення професійного розвитку вчителів іноземних мов в Україні.

У ході вивчення науково-педагогічних та нормативно-правових українських та зарубіжних джерел з'ясовано, що професійний розвиток учителів є актуальною науково-педагогічною проблемою. Встановлено взаємозв'язок понять «професійний розвиток», «вчитель іноземної мови», «професійний розвиток вчителя іноземної мови»; «система післядипломної педагогічної освіти», «післядипломна іншомовна педагогічна освіта». Висвітлено поняття «освіта впродовж життя» на рівні законодавства Франції.

Описано професійну підготовку майбутніх вчителів іноземних мов як компонент професійного розвитку в системі неперервної освіти Франції. Встановлено, що французька модель професійної освіти спрямована на сприяння компетентнісному підходу в процесі первинної підготовки вчителів

іноземних мов. Окреслено напрям професіоналізації для вдосконалення та раціоналізації знань і умінь майбутніх учителів у вищих педагогічних закладах освіти Франції.

Простежено генезу розвитку післядипломної освіти вчителів Франції від зародження ідеї післядипломної педагогічної освіти у «Генеральному плані» Ж. Кондорсе у 1792 р. (Plan général de J. Condorcet, 1792) до сучасних трансформацій. Досліджено моделі післядипломної педагогічної освіти Франції (університетська, шкільна, контрактна, інтерактивно-рефлексивна, віртуальна), розкрито їхні особливості.

За результатами аналізу нормативно-правової джерельної бази дослідження виявлено, що професійний розвиток вчителів іноземних мов здійснюється на основах освіти впродовж життя в загальній системі післядипломної освіти педагогічних кадрів Франції. Доведено значну присутність держави в організації та фінансуванні усіх рівнів освіти. Освітнім кодексом Франції визначено завдання закладів-провайдерів щодо провадження та забезпечення якості професійного розвитку вчителів іноземних мов, констатовано права та обов'язки держави та регіональних департаментів, у тому числі щодо післядипломної іншомовної педагогічної освіти.

З'ясовано, що видами професійного розвитку вчителів іноземних мов Франції є довгострокова (від 2-х семестрів до 3-х років) та короткострокова (1-3 тижні) курсова підготовка в закладах педагогічної освіти, професійна академічна мобільність, у тому числі міжнародна, дистанційна освіта, самоосвіта та участь в наукових проєктах з просування і вивчення сучасних мов. Розглянуто особливості вдосконалення професійних навичок вчителів іноземних мов у провідних установах з курсової післядипломної підготовки – Вищих національних інститутах викладання та виховання (ВНІВВ – фр. Instituts Supérieurs du Professorat et de l'Éducation – INSPÉ), на прикладі ВНІВВ Академії Парижа (фр. INSPÉ de l'Académie de Paris). Виявлено, що завданнями даних закладів освіти є співпраця з Академічною делегацією підготовки кадрів національної освіти (фр. La délégation académique à la formation des personnels de

l'Éducation nationale), розробка навчального плану, адаптованого до спеціалізацій підготовки майбутніх вчителів, підготовка тренерів відповідно до стратегічних потреб, вчителів іноземних мов включно.

З'ясовано, що дистанційна освіта є одним із основних засобів професійного розвитку та самовдосконалення вчителів іноземних мов у Франції. Описано основні засади використання ІК технологій, зміст програм та провайдери дистанційної форми організації професійного розвитку вчителів іноземних мов у Франції. Виявлено, що інноваційним методом забезпечення професійного розвитку вчителів іноземних мов державою, є створення порталу «Сучасні мови» (фр. Langues vivantes) на сайті Міністерства національної освіти і молоді з єдиною точкою доступу до спільної бази даних методичних ресурсів, що надаються усіма закладами іншомовної педагогічної освіти Франції.

Встановлено, що держава активно проводить зовнішню мовно-освітню політику, яка спрямована на популяризацію французької мови та культури за кордоном. Проаналізовано роботу державних та громадських організацій, які виконують програми державної підтримки та здійснюють професійний розвиток вчителів французької мови як іноземної. Охарактеризовано міжнародну мобільність як один з пріоритетних шляхів професійного вдосконалення вчителів іноземних мов Франції. Розглянуто нову програму професійної освіти та навчання в Європейському Союзі на період 2014-2020 рр. щодо можливостей вдосконалення професійного розвитку за кордоном, розвитку мережі стажування з іншими установами післядипломної освіти та навчальними закладами. Окреслено основні напрями співпраці асоціацій сучасних мов та освітніх установ Франції та Європи щодо удосконалення післядипломної освіти вчителів іноземних мов.

У дисертації розглянуто особливості професійного розвитку вчителів іноземних мов на тлі сучасних освітніх реформ в Україні. Проаналізовано законодавче підґрунтя професійного розвитку вчителів іноземних мов та головні стратегічні нормативно-правові документи реформування післядипломної іншомовної педагогічної освіти. Охарактеризовано теоретичні

та практичні засади безперервного професійного розвитку вчителів іноземних мов України.

Здійснено компаративний аналіз неперервного професійного розвитку вчителів іноземних мов у Франції та в Україні, на його основі розроблено рекомендації щодо можливих напрямів використання конструктивних ідей з французького досвіду для удосконалення професійного розвитку вчителів у вітчизняній системі післядипломної іншомовної педагогічної освіти, а саме: концептуального, нормативно-регулятивного, організаційно-управлінського, навчально-методичного, науково-дослідницького.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* у вітчизняній педагогіці *розкрито* особливості професійного розвитку вчителів іноземних мов у системі післядипломної освіти Франції (нормативно-правове забезпечення; відповідність програм професійного розвитку актуальним тенденціям освітньої політики, потребам учителів і навчальних закладів; спрямованість на вдосконалення професійної компетентності та навчальні досягнення учнів; державна підтримка щодо залучення до участі в професійному розвитку; цільове фінансування; організація й реалізація досліджуваного процесу на рівні країни, академій (одиниця адміністративного розподілу освітніх регіонів) та суб'єктів; варіативність видів, змісту, моделей, форм і методів; інтегрованість у практичну педагогічну діяльність; академічна та міжнародна мобільність; використання інноваційних освітніх технологій; сертифікація вчителів першого і другого ступеня (вчителі закладів початкової та середньої освіти); підготовка вчителів-тренерів; участь в професійних об'єднаннях); *здійснено* порівняльно-педагогічний аналіз професійного розвитку учителів іноземних мов в Україні та Франції; обґрунтовано можливості творчої реалізації конструктивних ідей французького досвіду в освітньо-педагогічному просторі України;

– *удосконалено* навчально-методичне забезпечення професійного розвитку вчителів іноземних мов; *уточнено* зміст понять «професійний

розвиток вчителів іноземних мов» та «післядипломна іншомовна педагогічна освіта»;

– *подальшого розвитку* набули положення щодо форм та ресурсів ефективної організації, планування, керівництва та моніторингу якості, самоосвіти, участі в професійних об'єднаннях професійного розвитку вчителів іноземних мов Франції та їх упровадження в систему неперервної педагогічної освіти України.

Практичне значення результатів дослідження, одержаних на основі компаративного аналізу неперервного професійного розвитку вчителів іноземних мов у Франції і в Україні, полягає в розробленні та впровадженні методичних рекомендацій «Професійний розвиток вчителів іноземних мов: досвід Франції», в яких окреслено можливості використання конструктивних ідей французького досвіду у забезпеченні професійного розвитку вчителів іноземних мов в Україні. Основні результати порівняльного аналізу педагогічної освіти Франції і України, ключові положення та джерельна база можуть бути використані при розробленні освітніх програм, дидактичних комплексів навчальних дисциплін, спецкурсів і спецсемініарів, для оновлення курсів з педагогіки, порівняльної педагогіки у закладах вищої та післядипломної педагогічної освіти України. Матеріали дисертації можуть використовуватися вітчизняними науковцями для проведення науково-педагогічних досліджень, студентами та вчителями іноземних мов закладів середньої освіти для вдосконалення професійної компетентності.

Ключові слова: професійний розвиток вчителів, вчителі іноземних мов, післядипломна освіта, методи навчання, моделі, програми професійного розвитку, підвищення кваліфікації вчителів, дистанційне навчання, міжнародна академічна мобільність, професійні асоціації, Франція.

ABSTRACT

Medynska A.V. *Professional development of foreign language teachers in the system of continuing education in France..* – Scientific qualification work on manuscript rights.

The dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy in Education in the field of study 01 – «Education/Pedagogy» in specialty 015 – «professional education by (specializations)». – Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, 2020.

The research paper is devoted to a holistic comparative and pedagogical analysis of the professional development of foreign language teachers in the system of continuing education in France.

In the dissertation the scientific-pedagogical and normative-legal literature on the researched topic have been analyzed; the basic categorical-conceptual apparatus have been specified; the genesis of modern models of continuing pedagogical education in France have been traced; the peculiarities of the organization and content of foreign language teachers' professional development in France have been scientifically substantiated; on the basis of comparative and pedagogical analysis the possibilities of implementation of constructive ideas of the French experience for improvement of foreign languages teachers' professional development of in Ukraine have been outlined.

In the process of studying the scientific and pedagogical and normative-legal Ukrainian and foreign sources, it has been found out that the professional development of teachers is an actual scientific and pedagogical problem. The interrelation of the concepts "professional development", "foreign language teacher", "professional development of foreign language teachers"; "system of continuing teacher education", "continuing foreign language pedagogical education" has been established. The concept of "lifelong learning" has been clarified at the level of French legislation.

The professional training of future foreign language teachers as a component of professional development in the system of continuing education in France has been described. It has been established that the French model of professional education is aimed at promoting a competency-based approach in the process of initial training of foreign language teachers. The direction of professionalization for improvement and rationalization of knowledge and skills of future teachers in higher pedagogical educational institutions of France have been outlined.

The genesis of the development of continuing education of French teachers has been traced from the origin of the idea of continuing teacher education in J. Condorcet's "General Plan" in 1792 (Plan général de J. Condorcet, 1792) to modern transformations. Models of continuing pedagogical education in France (university, school, contract, interactive-reflexive, virtual) are studied, their features are revealed.

According to the results of the analysis of the normative-legal source base of the research it has been revealed that the professional development of foreign language teachers is carried out on the basis of lifelong education in the general French system of continuing teacher education. The significant presence of the state in the organization and financing of all educational levels has been proved. The French Education Code defines the tasks for providers to effectuate and ensure the quality of professional development of foreign language teachers, states the rights and responsibilities for the state and regional departments, including continuing foreign language teacher education.

It has been found that the types of professional development of foreign language teachers in France are long-term (from 2 semesters to 3 years) and short-term (1-3 weeks) course training in institutions of pedagogical education, professional academic mobility, including international, distance education, self-education and participation in research projects to promote and study modern languages. Peculiarities of improving the professional skills of foreign language teachers in the leading institutions of continuing course training - Higher National Institutes of Teaching and Education (INSPÉ) have been considered, on the example of INSPÉ of the Academy of Paris (Academie de Paris). It has been revealed that the tasks of these

educational institutions are cooperation with the Academic Delegation of National Education Training (fr. La délégation académique à la formation des personnels de l'Éducation nationale), development of a curriculum adapted to the specializations of future teachers, training of trainers in accordance to strategic needs, including foreign language teachers.

It has been found that distance education is one of the main means of professional development and self-improvement of foreign language teachers in France. The basic principles of using IC technologies, the content of programs and providers of distance learning organization of professional development of foreign language teachers in France have been described. It has been found that an innovative method of ensuring the professional development of foreign language teachers by the state is the creation of the portal "Modern Languages" (fr. Langues vivantes) on the website of the Ministry of National Education and Youth with a single point of access to a common database of methodological resources provided by all the institutions of foreign language education in France.

It has been established that the state actively pursues a foreign language and educational policy aimed at promoting the French language and culture abroad. The work of state and public organizations that implement state support programs and carry out professional development of teachers of French as a foreign language has been analyzed. International mobility has been characterized as one of the priority ways of professional development of foreign language teachers in France. A new program of professional education and training in the European Union for the period 2014-2020 on opportunities to improve professional development abroad, development of a network of internships with other continuing education institutions have been considered. The main directions of cooperation of associations of modern languages and French educational institutions of France and Europe on improvement of continuing education of foreign language teachers' of have been outlined.

The dissertation considers the peculiarities of professional development of foreign language teachers on the background of modern educational reforms in Ukraine. The legislative basis of professional development of foreign language

teachers and the main strategic normative-legal documents of reforming continuing foreign language pedagogical education have been analyzed. Theoretical and practical principles of continuous professional development of foreign language teachers of Ukraine have been characterized.

The comparative analysis of continuous professional development of foreign language teachers in France and Ukraine has been carried out, on its basis recommendations on possible directions of implementation of constructive ideas from French experience for improvement of professional development of teachers in domestic system of continuing foreign language teacher education have been developed, namely: conceptual, normative-regulatory, organizational and managerial, educational and methodical, research.

Scientific novelty of the results obtained lies in the following: *for the first time* the peculiarities of professional development of foreign language teachers *have been highlighted* in the system of continuing education in France (regulatory support; compliance of professional development programs with current trends in educational policy, the needs of teachers and educational institutions; focus on improving professional competence and educational achievements of students; state support for involvement in professional development; targeted funding; organization and implementation of the research process at the level of the country, regional academy and departments; variability of types, content, models, forms and methods; accessibility; integration into practical pedagogical activities; academic and international mobility; use of innovative technologies; monitoring of efficiency; accountability; certification of teachers of the first and the second degrees; training of trainers; participation in professional associations); the comparative analysis of professional development of foreign languages teachers in system of secondary education of Ukraine and France *has been carried out*; scientific and methodological recommendations concerning the opportunities of using advanced ideas and foreign language teachers' professional development experience of France in Ukrainian educational environment *have been elaborated*;

The meaning of the notions "teacher professional development", "foreign language teachers' professional development", "lifelong learning", "system of continuing teacher education", "continuing foreign language teacher education" *has been clarified*.

The characteristics of professional development and self-development of foreign language teachers in the context of lifelong learning *have been further developed*; forms and resources of effective organization, planning, management and monitoring of quality, self-education, participation in professional associations of foreign language teachers' professional development in France and their introduction into the system of continuing teacher education of Ukraine *have been described*.

The practical value of research obtained on the basis of the comparative analysis of organizational and pedagogical conditions of foreign language teachers' professional development in France and Ukraine, is to substantiate guidelines "Professional development of foreign language teachers: experience of France" on the use of progressive and innovative ideas in the process of professional development of pedagogical staff of Ukraine. The main results that deepen the comparative analysis of pedagogical education in France and Ukraine, key provisions and source base can be used in the development of special courses and special seminars for advanced training of foreign language teachers, to update courses in pedagogy, comparative pedagogy for institutions of continuing teacher education.

Keywords: teacher professional development, foreign language teachers, continuing education, lifelong learning, types, forms, teaching methods, models, programs of professional development, further teacher training, distance learning, international academic mobility, professional associations, France.